

К. А. Бочарова,
аспірантка кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

ВІКТИМОЛОГІЧНЕ ЗАПОБІГАННЯ ВУЛИЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Сучасне місто наповнене джерелами потенційної небезпеки для людини. Небезпека чатує усюди: в дорозі, на вулицях, дискотеках та в інших громадських місцях. Особливої уваги потребує вулична злочинність, оскільки питома вага насильницьких злочинів, учинених на вулицях, є найбільшою. Поняття «вулична злочинність» тісно пов'язане з місцем, де вчинюється злочин, зі специфікою вулиці, криміногенними вуличними ситуаціями.

З метою об'єктивного дослідження механізму конкретного злочину необхідно

вивчати не тільки злочинця, а й жертву злочину. Це зумовлюється тим, що приводом до злочинного посягання і умовою, що полегшує його вчинення, іноді може бути поведінка потерпілого. Віктимологія вивчає жертву в аспекті її морально-психологічних і соціальних характеристик, які впливають на її уразливість, ситуації, що передують злочину, а також ситуації безпосереднього його вчинення [1].

Визначення поняття «вулиця» дається у Положенні про порядок ведення

Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженому наказом Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 р. Так, у п. 2.27 Положення «вулиця» визначається як відкрита частина території міста чи населеного пункту, крім приміщень та будівель, на якій перебувають громадяни, рухається транспорт і до якої є вільний доступ у будь-яку пору року та час доби.

Доктринальне визначення вулиці, що має значення для нашого дослідження, дав А. В. Півень: «вулиця» – вільна для доступу, включена до інфраструктури населеного пункту територія, яка характеризується тимчасовою та просторовою нерівномірністю соціального контролю і переважно анонімністю поведінки [5, с. 183–189].

Найуразливішими жертвами вуличної злочинності є неповнолітні та жінки – через свою беззахисність, люди похилого віку – через свою беспорядність та безпомічність. Існують такі ситуації, коли провокуюча поведінка жертви може стати каталізатором вчинення злочину (стан алкогольного сп'яніння, демонстрування наявності великої суми грошей або коштовностей, відвертий одяг у жінок). До особливостей цих злочинів також слід віднести вчинення щонайменше половини з них в умовах поганої видимості у темний час доби, що зумовлює підвищений суспільний резонанс.

Чітке визначення поняття «вулична злочинність», встановлення кримінологічно значущих ознак цього явища, аналіз кількісних і якісних показників вуличної злочинності виступають необхідним підґрунтям для розробки методики профілактики зазначеного виду злочинності.

Залежно від мети і завдань віктимологічна профілактика має три рівні: загальносоціальний, спеціальний та індивідуальний. Загальносоціальний рівень охоплює заходи, пов'язані з виконанням соціально-економічних і культурно-виховних завдань, що сприяють процесу віктимізації громадян. До них слід віднести: правове виховання (поширення відомостей про осіб, які стали жертвами злочинів через радіо, телебачення, мережу Інтернет та пресу; виступ з лекціями та бесідами працівниками органів внутрішніх справ, які

мають звертати увагу осіб на обставини віктимного характеру, рекомендувати бути пильнішим, дотримуватися правил безпеки, критичніше ставитися до своїх вчинків та поведінки); соціальний захист найуразливіших груп населення, працевлаштування і допомога безробітним, підвищення культури та свідомості усіх верств населення тощо.

Віктимологічна профілактика вуличної злочинності на спеціально-кримінологічному рівні охоплює заходи щодо окремих осіб або їх груп з підвищеною віктимністю. До них можна віднести: виготовлення й розповсюдження спеціальних пам'яток, застережень про те, як уберегтися від злочинця, не стати жертвою злочину; сповіщення населення через засоби масової інформації про факти злочинів, що вчинені на певній території, типові дії злочинців, порядок дій громадян у разі зустрічі зі злочинцями або виникнення конфліктної ситуації, а також про можливі потенційно криміногенні ситуації; наближення постів і маршрутів нарядів патрулювання до місць, зручних для вчинення злочинів;

Заходи індивідуального запобіжного впливу можна поділити на два види: переконання й допомоги. Заходами переконання є бесіди, роз'яснення того, як не стати жертвою злочину, забезпечити цілісність свого майна тощо. До заходів допомоги належить, насамперед, організація спеціальних консультаційних пунктів, центрів соціально-психологічного впливу на громадян, головним завданням яких є інформування населення про способи захисту від злочинів [6, с. 183–189].

Отже, як бачимо, вплив вуличної злочинності на суспільство носить глобальний і водночас безперервний характер. Вчиняються все нові й нові злочини, які завдають матеріальної і моральної шкоди, послаблюють громадську моральність і безпеку, погіршують психологічний стан населення. З огляду на викладене вище

дослідження запобігання даного виду загальнотеоретичному, так і на злочинності є вельми актуальною практично-прикладному рівнях. проблемою на теренах сучасних урбанізованих територій і потребує подальшої уваги як на

Список літератури

1. Александров Ю. В. Кримінологія: курс лекцій / Ю. В. Александров, А. П. Гель, Г. С. Семаков. – Київ: МАУП, 2002. – 295с.
2. Головкін Б. М. Злочинність на вулицях та в інших громадських місцях / Б. М. Головкін // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. – Харків: Право. – 2013. – С. 87–98.
3. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства : [монографія] / В. М. Дрьомін. – Одеса: Юрид. літ., 2009. – С. 282–298.
4. Півень А. В. Кримінологічна характеристика і профілактика вуличної насильницької злочинності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. П. Півень; Нац. акад. внутр. справ України – Київ: НАВСУ, 2013. – 253с.
5. Півень А. В. Віктимологічна профілактика вуличної насильницької злочинності / А. В. Півень // Наук. вісн. нац. акад. внутр. справ. – 2013. – № 1 – С. 183–189.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВІКТИМОЛОГІЇ

*Матеріали Всеукраїнської конференції
для студентів, аспірантів, ад'юнктів, здобувачів,
присвяченої 50-річчю з дня заснування кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого права*

м. Харків, 12 листопада 2015 року

Харків
2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВІКТИМОЛОГІЇ

*Матеріали Всеукраїнської конференції
для студентів, аспірантів, ад'юнктів, здобувачів,
присвяченої 50-річчю з дня заснування кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого права*

м. Харків, 12 листопада 2015 року

Харків
2015

Теорія і практика віктимології (матеріали Всеукраїнської конференції для студентів, аспірантів, ад'юнктів, здобувачів, присвяченої 50-річчю з дня заснування кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, м. Харків, 12 листопада 2015 р.) / за ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 266 с.

Р е д а к ц і й н а к о л е г і я: д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич,
канд. юрид. наук, асист. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, доц. О. Ю. Юрченко